מחוון למורה

מחוון: קין והבל: "השומר אחי אנכי?"

1. קין "עֹבֵד אֲדָמָה", הבל "רֹעֵה צֹאן". קין: "מִפְּרִי הָאֲדָמָה"; הבל: "מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן". ה׳ שעה אל הבל ומנחתו, ואל קין ומנחתו לא שעה.
2. קין הביא "מִפְּרִי" (סתם), הבל הביא "מִבְּכֹרוֹת… וּמֵחֶלְבֵהֶן": הראשון והמובחר. (הכתוב עצמו לא מנמק; זו פרשנות.)
3. החטא כחיה שרובצת בפתח ומחכה לטרוף, אבל לאדם יש כוח לשלוט בה. הקנאה אינה גורל, והאחריות בידי קין.
4. כל השערה מנומקת מתקבלת. רש"י: "נכנס עמו בדברי ריב ומצה" כדי להתנפל עליו. אבן עזרא: סיפר לו את כל התוכחות שה׳ הוכיח אותו. לפי רש"י קין חיפש עילה; לפי אבן עזרא הוא שיתף, ובכל זאת רצח.
5. בשני המקרים ה׳ פותח בשאלה ונותן הזדמנות להודות. האדם מודה חלקית ומאשים; קין משקר ("לֹא יָדַעְתִּי") ומתריס ("הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי"). קין חמור יותר.
6. שבע פעמים (ב, ח ×2, ט ×2, י, יא; ספירה לפי הנוסח). החזרה מדגישה שהנרצח הוא אח, וחומרת המעשה.
7. תשובה טובה: עמדה; ראיות: פסוק ז (הייתה לו אפשרות לשלוט), פסוק ט (התחמקות מאחריות), פסוק יג (תלונה או הודאה); מסקנה. ניקוד מוצע: עמדה 3, שלוש ראיות × 4, הסבר ומסקנה 5.

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן ואבן עזרא מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה׳ מובא בכתיב ה׳. ממלכתי: סיפורי בראשית (פרקים א-יא ותולדות האבות) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי והשוואה לספרות המזרח הקדום); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.